

Socialdepartementet

Yttrande över betänkandet Ombuds tillgång till vård- och omsorgsuppgifter och förenklad behörighetskontroll inom vården, SOU 2021:39

Ert dnr S2021/04713

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) tillstyrker i huvudsak utredningens förslag avseende ombuds tillgång till patientuppgifter och sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation samt förslaget om en sökfunktion på internet för att kontrollera legitimationer men lämnar nedan ett antal synpunkter på förslaget.

IVO avstyrker dock utredningens förslag om att bestämmelserna som ger IVO möjlighet att ha direktåtkomst till uppgifter i HOSP-registret tas bort.

Avsnitt 6.2.2 Integritetsrisker och andra nackdelar med elektronisk tillgång för ombud inom hälso- och sjukvården och avsnitt 6.2.5 Avvägning mellan behov och integritetsrisker

Ombuds tillgång till patientuppgifter och sammanhållna vård- och omsorgsuppgifter bör enligt IVO:s mening problematiseras i högre grad i förhållande till att uppgifter inom vissa verksamhetsområden generellt sett är av mer känslig art. IVO har vid handläggningen av ansökningar om journalförstöring uppmärksammat att patienter i en s.k. hederskontext uppger att de upplever påtryckningar från anhöriga som vill kontrollera patienternas patientjournaler i fråga om exempelvis aborter. Verksamheter inom vilka känsliga uppgifter generellt förekommer är exempelvis gynekologi, psykiatri och beroendevård. I dessa verksamheter är det av särskild vikt att vård- och omsorgsgivarna utför adekvata och lämpliga bedömningar vad gäller medgivande och elektronisk tillgång.

Avsnitt 6.4.5 Patientens medgivande och avsnitt 6.5 Möjlighet att ge ombud elektronisk tillgång till sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation

IVO framhåller vård- och omsorgsgivarnas ansvar att ge personalen stöd och förutsättningar för att kunna bedöma patienters och omsorgsmottagares frivilliga

medgivande. För att vård- och omsorgsgivarna, men även IVO, ska kunna följa upp att tillräcklig hänsyn tas till frivillighet och beslutsförmåga i de enskilda fallen då elektronisk tillgång ges, är det nödvändigt att dessa bedömningar dokumenteras och att det finns en struktur för detta.

Avsnitt 6.4.8 Skyldighet att anmäla vid misstanke om att förutsättningarna inte är uppfyllda och avsnitt 6.5 Möjlighet att ge ombud elektronisk tillgång till sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation

Vad gäller personalens skyldighet att anmäla till vård- och omsorgsgivaren vid misstanke om att förutsättningarna för ett frivilligt medgivande inte är uppfyllt är det av vikt för IVO:s tillsyn att de bedömningar som görs i detta avseende dokumenteras och att det därför finns tydlig vägledning för vård- och omsorgsgivarna hur detta ska dokumenteras. I utredningen uttrycks att det inte finns något som hindrar att Socialstyrelsen tar fram allmänna råd om anmälningskyldigheten. IVO bedömer att det är lämpligt att Socialstyrelsen utfärdar sådana allmänna råd.

Avsnitt 7.6 En sökfunktion på internet för att kontrollera legitimationer och avsnitt 7.7 Bara personnummer och samordningsnummer får användas som sökbegrepp

IVO tillstyrker utredningens förslag om att Socialstyrelsen ska göra det möjligt för allmänheten att genom en sökfunktion på internet kontrollera en persons behörighet. IVO anser dock att andra sökbegrepp än personnummer och samordningsnummer bör få användas.

Enligt IVO:s bedömning innebär utredningens förslag att sökfunktionen i praktiken inte kommer att medföra någon fördel för den breda allmänheten, då exempelvis patienter endast undantagsvis kan förväntas känna till personnummer och samordningsnummer för legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal. IVO bedömer att patienters möjlighet att kontrollera om en person har en viss legitimation bidrar till en förbättrad patientsäkerhet och anser därför att uppgifter om namn, yrke och specialitet bör få användas som sökbegrepp.

Avsnitt 8.6 De myndigheter som i dag får ha direktåtkomst och avsnitt 9.3.3 Förslaget om att ta bort bestämmelser som ger vissa myndigheter möjlighet att ha direktåtkomst i dag

IVO avstyrker utredningens förslag om att bestämmelserna som ger IVO möjlighet att ha direktåtkomst till uppgifter i HOSP-registret tas bort. I syfte att utöva tillsyn över hälso- och sjukvården och dess personal har IVO ett väsentligt behov av de uppgifter som myndigheten i dag har tillgång till. IVO har även ett tydligt uppdrag från regeringen att

utveckla arbetet med automatiserad datainhämtning och datadrivna analyser i syfte att effektivisera tillsynen. Även om en bestämmelse, som möjliggör för Socialstyrelsen att medge elektronisk tillgång, införs i HOSP-förordningen är det enligt IVO:s mening befogat att behålla bestämmelserna om IVO:s direktåtkomst. Mot bakgrund av IVO:s behov av tillgång till uppgifterna i HOSP-registret är det avgörande för att IVO ska kunna fullgöra sitt uppdrag att tillgången till uppgifter förblir den samma som i dag. IVO anser därmed att det är av yttersta vikt att tillgången även fortsättningsvis framgår direkt i författningstext.

Beträffande konsekvenser av utredningens förslag bedömer IVO att förslaget kan medföra kostnader för att ändra den applikation IVO i dag använder för direktåtkomst till HOSP-registret eller för att utveckla en ny applikation om Socialstyrelsen beslutar om någon annan tillgång till registret än direktåtkomst.

Avsnitt 9.2 Förslagen om ombuds elektroniska tillgång till patientuppgifter och sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation

IVO saknar en analys av vilka konsekvenser utredningens förslag kan få för IVO:s tillsyn. Trots att det ska vara frivilligt för vård- och omsorgsgivarna att tillämpa det föreslagna regelverket blir det obligatoriskt för IVO att utöva tillsyn i de fall regelverket tillämpas.

IVO anförde i remissvaret över delbetänkandet SOU 2021:4 bl.a. att klagomål rörande sammanhållen journalföring och eventuella obehöriga tillträden är svårutredda. Förslaget om ombuds elektroniska tillgång till patientuppgifter och sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation innebär att IVO kommer att utöva tillsyn över att vårdgivare och omsorgsgivare har gjort de erforderliga prövningar som enligt förslaget krävs för att ge ombud elektronisk tillgång. Såvitt IVO kan bedöma är det därför sannolikt att förslagen i utredningen kommer att leda till ett ökat antal ärenden hos tillsynsmyndigheten. IVO gör här samma bedömning som i remissvaret till delbetänkandet att klagomål inom området kommer att vara komplicerade och tidskrävande. Därmed uppstår ett behov av ökade resurser för IVO.

Bilaga 4 A) Tillgång till information vid verksamhetsövergångar och andra strukturförändringar

IVO tillstyrker behovet av utredning i enlighet med utredningsuppdraget.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Sofia Wallström. Avdelningscheferna Meri Fischerström, Anna Sundberg och Marie Åberg samt biträdande chefsjuristen

Monica Jacobson har deltagit i den slutliga handläggningen. Inspektören Erik Sjöberg har varit föredragande.

Beslutet har godkänts elektroniskt via e-post.